

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

HERENT ONZE-LIEVE-VROUWPLEIN
(prov. VLAAMS-BRABANT)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteur: Lisa VAN RANSBEECK
Redactie: Tina BRUYNINCKX

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2018/03

Afbeelding op schutblad: Zicht vanuit het westen op het aangelegde kijkvenster.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer: 2016/340	
Datum aanvraag: 01/09/2016	
Naam aanvrager: VAN RANSBEECK Lisa	
Naam site: Herent Onze-Lieve-Vrouwplein	
Naam aanvrager metaaldetectie: VAN RANSBEECK Lisa	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2016/340(2)	

Opdrachtgever:	LGV nv Tildonksesteenweg 62 3020 Herent
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Marc Brion (erfgoedconsulent, Onroerend Erfgoed Vlaam-Brabant)
Projectleider:	Bart Bartholomieux
Leidinggevend archeoloog:	Lisa Van Ransbeeck
Archeologisch team:	Raf Trommelmans
Plannen:	Sarah Dalle, Raf Trommelmans
Conservatie:	/
Materiaaltekeningen:	/
Start veldwerk:	12/09/2016
Einde veldwerk:	13/09/2016
Wetenschappelijke begeleiding:	/
Projectcode:	HEON16
Provincie:	Vlaams-Brabant
Gemeente:	Herent
Plaats:	Onze-Lieve-Vrouwplein
Lambertcoördinaten:	Zie situeringsplan in bijlage 1
Kadastrale gegevens:	Herent, afdeling 3, sectie G, 200H, 200K, 200L, 200M
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	LGV nv Tildonksesteenweg 62 3020 Herent
Titel:	Archeologische prospectie Herent Onze-Lieve-Vrouwstraat (provincie Vlaams-Brabant). Basisrapport.
Rapportnummer:	2018/03
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOMORFOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING.....	10
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	13
4.1. HERENT	13
4.1.1. Historische informatie	13
4.1.2. Archeologische informatie.....	14
4.2. ONZE-LIEVE-VROUWPLEIN	17
4.2.1. Historische informatie	17
4.2.2. Archeologische informatie.....	20
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	21
5.1. ALGEMEEN.....	21
5.1.1. Vraagstelling.....	21
5.1.2. Randvoorwaarden.....	22
5.2. BESCHRIJVING	23
5.2.1. Voorbereiding.....	23
5.2.2. Veldwerk.....	23
5.2.3. Verwerking en rapportage.....	26
6. RESULTATEN	27
6.1. STRATIGRAFIE.....	27
6.2. GRONDSPOREN.....	29
6.2.1. Algemeen	29
6.2.2. Volmiddeleeuwse sporen.....	31
6.2.3. Sporen uit de late middeleeuwen en/of nieuwe tijd.....	38
7. VONDSTEN	41
7.1. AARDEWERK	41
7.1.1. Volmiddeleeuwse sporen.....	41
7.1.2. Sporen uit de late middeleeuwen en/of nieuwe tijd.....	43
7.2. BOT	45
7.3. METAAL	47
8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	49
9. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	55
10. SYNTHESE.....	57
11. LITERATUUR	59

12. BIJLAGEN	61
---------------------------	-----------

2. INLEIDING

In het kader van de realisatie van een nieuwbouwproject met ondergrondse parking aan het Onze-Lieve-Vrouwplein te Herent voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 12 en 13 september 2016 een prospectie met ingreep in de bodem uit op het terrein. De gebouwen die zich voorheen op de site bevonden waren al afgebroken en de kelders waren uitgebroken. In overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed werden vier sleuven aangelegd, waarvan de eerste zich zo dicht mogelijk bij de zuidelijke perceelsgrens bevond. Bijkomend werd een kijkvenster aangelegd tussen sleuf 2 en sleuf 3 om een beter beeld te krijgen van de sporen die zich in deze sleuven bevonden. In totaal ging het om 310m². Het doel van deze prospectie betreft een evaluatie van het plangebied, waarbij de bewaring van de bodem en eventuele archeologische resten, die door de geplande bouwwerken zouden verstoord worden, geregistreerd en gewaardeerd worden.

In dit basisrapport worden de resultaten van de prospectie met ingreep in de bodem voorgesteld. Voorafgaand worden de geografische, geomorfologische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het plangebied in Herent toegelicht en de gebruikte methodologie en technieken tijdens het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese met aanbevelingen voor verder archeologisch onderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een digitale drager met daarop de plannen en de digitale versie van deze tekst. De diverse inventarissen en foto's worden ter beschikking gesteld via een link naar een externe webruimte.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Marc Brion (erfgoedconsulent Vlaams-Brabant) en Boudewijn Debonnet (LGV nv).

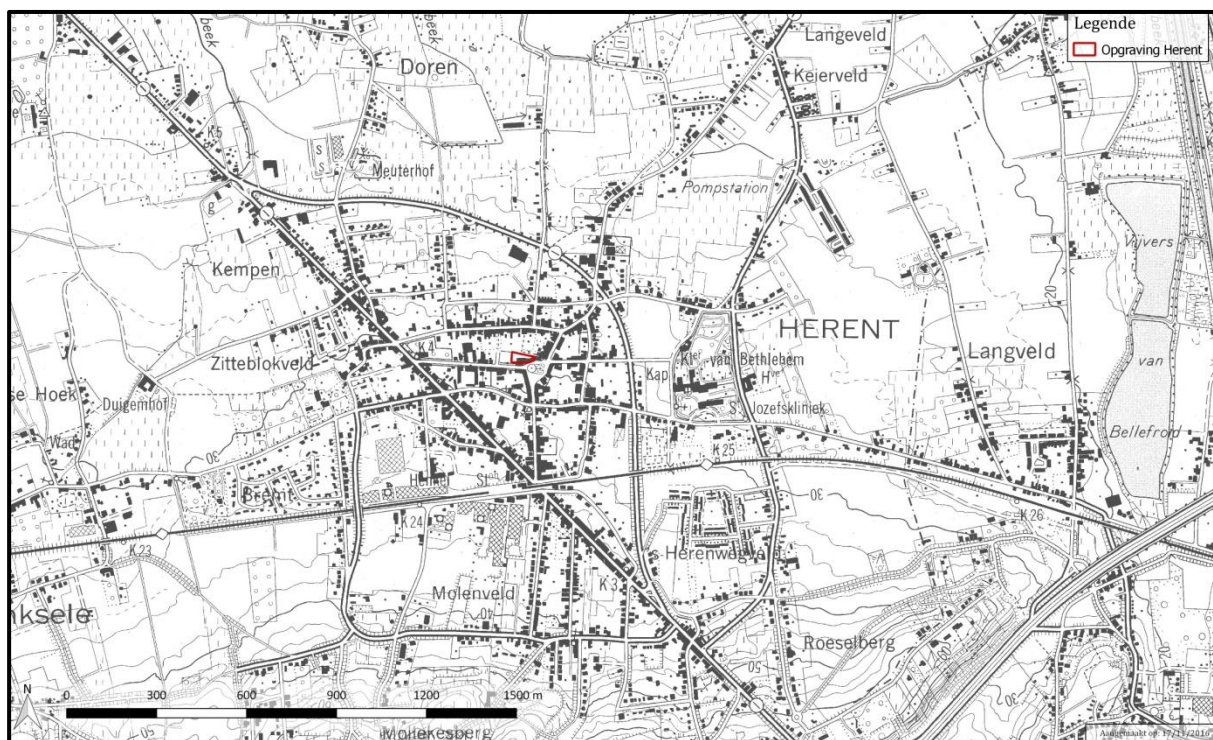
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

Herent, een gemeente in de provincie Vlaams-Brabant, is gelegen net ten noordwesten van Leuven en bestaat uit de deelgemeenten Herent, Veltem-Beisem en Winksele. De gemeente wordt doorkruist door verschillende verkeersaders: de steenweg Leuven-Mechelen, de steenweg Leuven-Brussel, het kanaal Leuven-Dijle en de spoorweg Leuven-Brussel (zie Figuur 1). Het projectgebied bevindt zich in de dorpskern van Herent, net ten noorden van de kerk aan het Onze-Lieve-Vrouwplein, naast de pastorie (zie Figuur 2 en Figuur 3). Het gaat om huidige percelen: Herent, afdeling 3, sectie G, 200H, 200K, 200L, 200M (zie Figuur 3).

Herent bevindt zich op de overgangszone van een heuvelig landschap in het zuiden naar een vlak gebied in het noorden. In dit zacht afhellend landschap richting het noorden bevinden zich enkelvoudige of samengestelde langgerekte heuvels. Deze Diestiaanheuvels uit ijzerzandsteen hebben meestal een zuidwest-noordoost tot west-oost oriëntatie en hebben een vlakke heuveltop. In Herent gaat het om de Roeselberg die een hoogte van +81m TAW bereikt.¹ Het projectgebied bevindt zich ten noorden van deze heuvel in het dal op +28,70m TAW (zie Figuur 1 en Figuur 4). Herent wordt door enkele kleine beken doorsneden. Het projectgebied bevindt zich op ca. 170m in vogelvlucht van de Hogebeek.

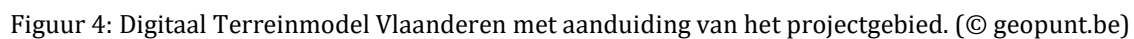
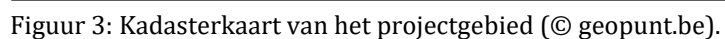
¹ PIOT 2003, p. 2.

Figuur 1: Situering van het projectgebied (© geopunt.be, ngi.be).

Figuur 2: Situering van het projectgebied (© geopunt.be, ngi.be).

3.2. Geomorfologische en bodemkundige situering

Het projectgebied bevindt zich op de grens van twee tertiaire formaties: de formatie van Sint-Huibrechts-Hern en de formatie van Lede (zie Figuur 5). De formatie van Sint-Huibrechts-Hern bestaat uit grijsgroen zeer fijn kleihoudend, glauconiethoudend en glimmerrijk zand. De formatie van Lede bestaat uit lichtgrijs kalkhoudend, fossielhoudend fijn zand.²

Het quartair dek kan lokaal sterk variëren. Te Herent bedraagt dit dek rond de 4m of meer.³ Het quartair dek bestaat ter hoogte van het projectgebied uit eolische leemafzettingen uit de koude periodes van het weichsel (zie Figuur 6, type 2): de Haspengouwse leem bestaande uit een afwisselende afzetting van leem en zand en daarboven de Brabantse leem. In de drogere periode hiertussen heeft zich op sommige plaatsen in België een bodem gevormd, de bodem van Kesselt. Deze bodem werd in geen enkele van de boorbeschrijvingen in de regio Leuven vastgesteld. Tijdens het holocene, volgend op het weichsel, was er onder invloed van het klimaat en de mens heel wat erosie. Deze erosie veroorzaakte kleine depressies die later door colluvium werden opgevuld. Ter hoogte van het projectgebied kan er zich volgens de quartair geologische kaart naast Haspengouwse en Brabantse leem ook van dit colluvium bevinden.⁴

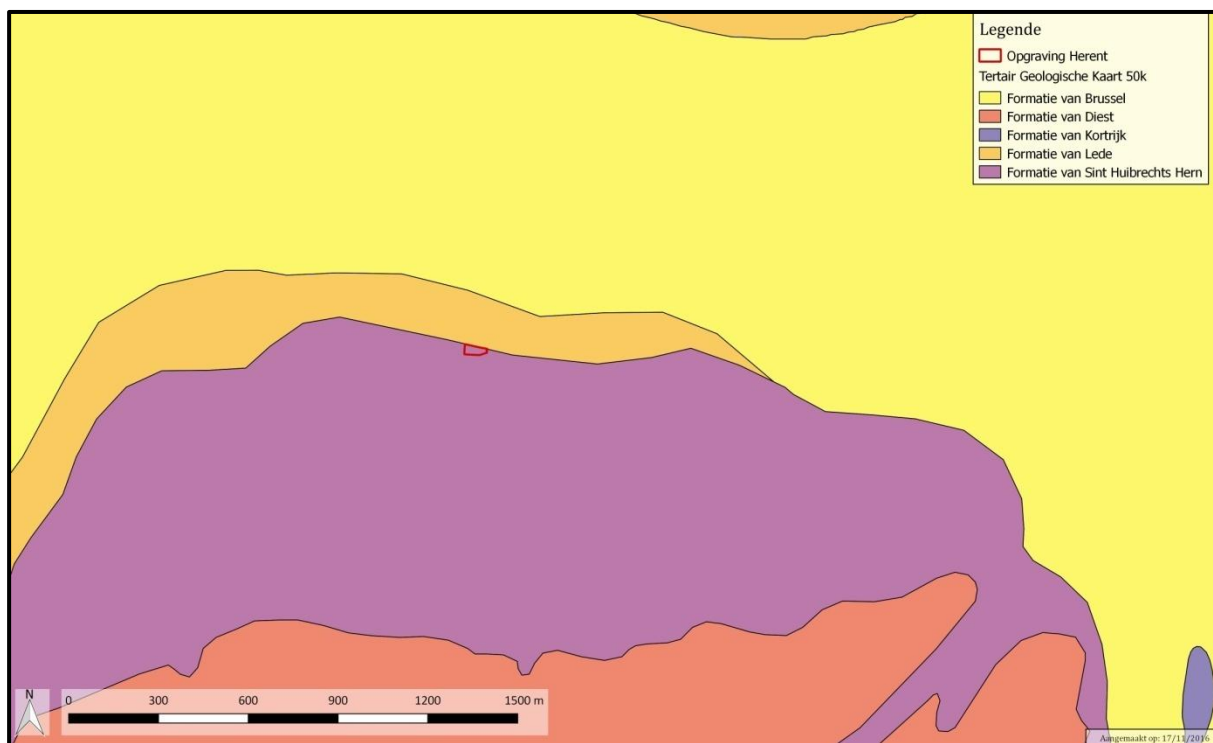
Op de bodemkaart staat het projectgebied gekarteerd als bebouwde zone. De meeste omliggende bodems worden aangeduid als Aba0-bodems (zie Figuur 7), droge leembodems met textuur B-horizont en een A-horizont van meer dan 40cm dik.⁵

² <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/>

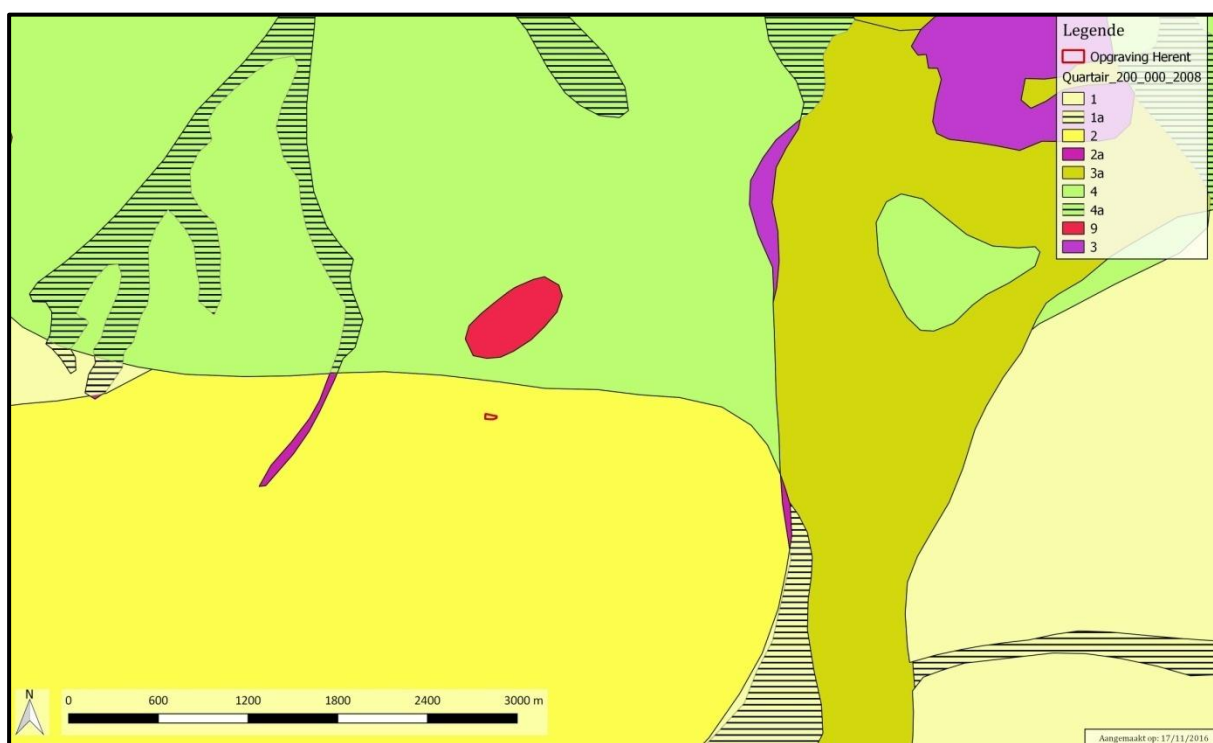
³ GOOSSENS 2007. pp. 19, 53.

⁴ GOOSSENS 2007. pp. 28-29; <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/>

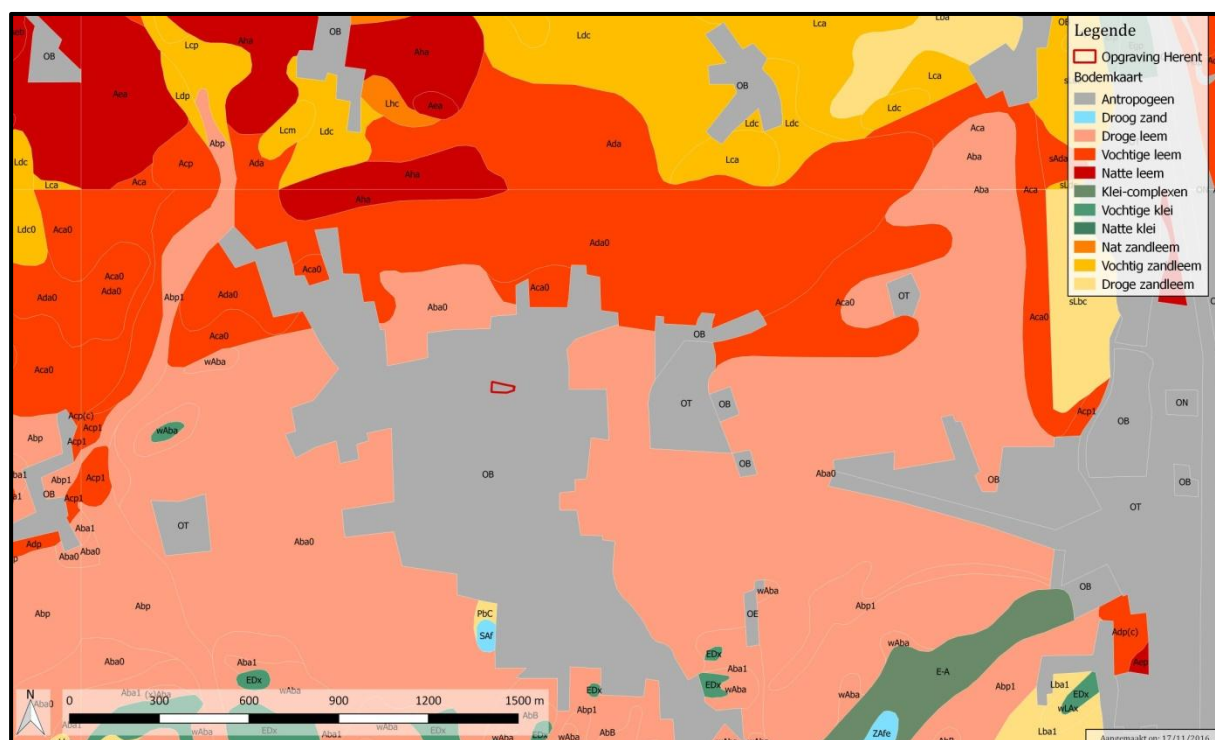
⁵ <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/>

Figuur 5: Tertiair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (© geopunt.be)

Figuur 6: Quartair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (© geopunt.be).

Figuur 7: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (© geopunt.be).

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Herent

4.1.1. Historische informatie

De eerste vermelding van Herent dateert van omstreeks 1112.⁶ Toch zou de parochie Herent met de Onze-Lieve-Vrouwkerk minstens teruggaan tot in de 9de eeuw.⁷ Van de huidige kerk dateert de romaanse vierkante toren met vier verdiepingen uit de tweede helft van de 12de eeuw. De rest van de huidige kerk werd opgetrokken in bouwcampagnes uit 13de, 16de, 18de, 19de en 20ste-eeuw.⁸ De kerk lokte in de middeleeuwen met een beeld van Onze-Lieve-Vrouwe-Licht-der-Blinden heel wat bedevaarders, vooral ooglijders en bezetenen, naar Herent. Deze bedevaart zal zeker bijgedragen hebben tot de ontwikkeling van Herent. In 1290 wordt melding gemaakt van zo'n grote volkstoeloop dat men genoodzaakt was een gasthuis voor de bedevaarders op te richten naast de kerk.⁹ Binnen het Hertogdom Brabant had Herent de titel van Meier: Ondermeier van Leuven. De Meier werd aangesteld door de Hertog en bijgestaan door schepenen om recht te spreken, de orde te handhaven en getuige te zijn bij allerlei officiële activiteiten. Onder de Meier Herent vielen de dorpen en gehuchten Herent, Wijgmaal, Kelfs, Oosterheem, Veltem, Winksele, Tildonk, Korbeek-Dijle en Neerijse. Het eerste intact teruggevonden schepenenzegel dat met zekerheid aan de schepenen van Herent kan toegewezen worden dateert van 1302 en draagt de beeltenis van de Onze-Lieve-Vrouw, wat aantoont dat de invloed van de Onze-Lieve-Vrouwkerk op de ontwikkeling van Herent niet te onderschatten is.¹⁰

Vanaf het begin van het Ancien Regime in 1505 wordt Herent een heerlijkheid in handen van opeenvolgende adellijke families. Vanaf dan stellen deze families de Meier en de schepenen aan. Herent zal tot op het einde van de 18de eeuw in handen zijn van respectievelijk de familie De Croij, vander Ee, van Cauwenhove, Triest, de Mol en van Spangen.¹¹

⁶ PIOT 2003, p. 6.

⁷ PIOT 2003, p. 437.

⁸ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41876> (geraadpleegd op 15 september 2016).

⁹ PIOT 2003, p. 486.

¹⁰ PIOT 2003, pp. 19-21.

¹¹ PIOT 2003, p. 68.

Van in de nieuwe tijd was Midden-Brabant het toneel voor heel wat veldslagen. Herent bezat hierin een gunstige positie: het lag vlakbij Leuven en was aan het zicht onttrokken door de Roeselberg. Hiernaast bevond zich ten oosten van de dorpskern te Oosterheem, het klooster van Betlehem, waar de oversten hun kamp optrokken. Hier volgen slechts enkele van de gebeurtenissen die zich te Herent afspeelden.¹² De molen werd in brand gestoken tijdens het conflict met Maximiliaan van Oostenrijk in 1488-1482. In 1542, bij een conflict tussen Gelderland en Karel V, werd Herent platgebrand door Maarten van Rossem en vestigde hij zich bij het klooster van Betlehem tijdens het beleg van Leuven. In de tachtigjarige oorlog (1468-1648) tussen de Nederlanden en Filips II van Spanje had het platteland rond Leuven het zwaar te verduren. In 1572 was de Prins van Oranje in Herent gelegerd voor het beleg van Leuven. In 1580 werden de kerk en het dorp platgebrand. Bij het beleg rond Leuven in 1635 was het klooster van Betlehem de plaats waar de Prins van Oranje gelegerd was. Zijn troepen waren gelegerd in een uitgebouwd kampement ter hoogte van de Kouter, ten zuiden van de dorpskern. Toen ze dit beleg verloren plunderden de Nederlanders de kerk van Herent.

Vanaf de 18de eeuw veranderde het uitzicht van de gemeente door de aanleg van het kanaal, de steenwegen Leuven-Brussel en Leuven-Mechelen en de spoorweg.

4.1.2. Archeologische informatie

Algemeen genomen is er niet veel archeologische informatie over het dorp Herent voorhanden. De CAI¹³ vermeldt slechts enkele archeologische onderzoeken en vondsten op het grondgebied van de deelgemeente Herent (zie Figuur 8 en bijlage 3). De bekendste is vermoedelijk de Schat van Herent: een muntschat van 99 Romeinse munten, maar de exacte locatie van deze vondst werd niet bekend gemaakt (**CAI-locatie 209625**). Twee andere CAI-locaties betreffen veldprospecties waarbij lithisch materiaal werd aangetroffen. **CAI-locatie 1123** verwijst naar een mesolithisch ensemble dat op de noordwestelijke helling van het plateau van de Roeselberg werd aangetroffen. **CAI-locatie 3664** verwijst naar een vondst van een lithisch artefact op de zuidwestelijke helling van het plateau. Ter hoogte van de Kouterstraat werden 2 archeologische

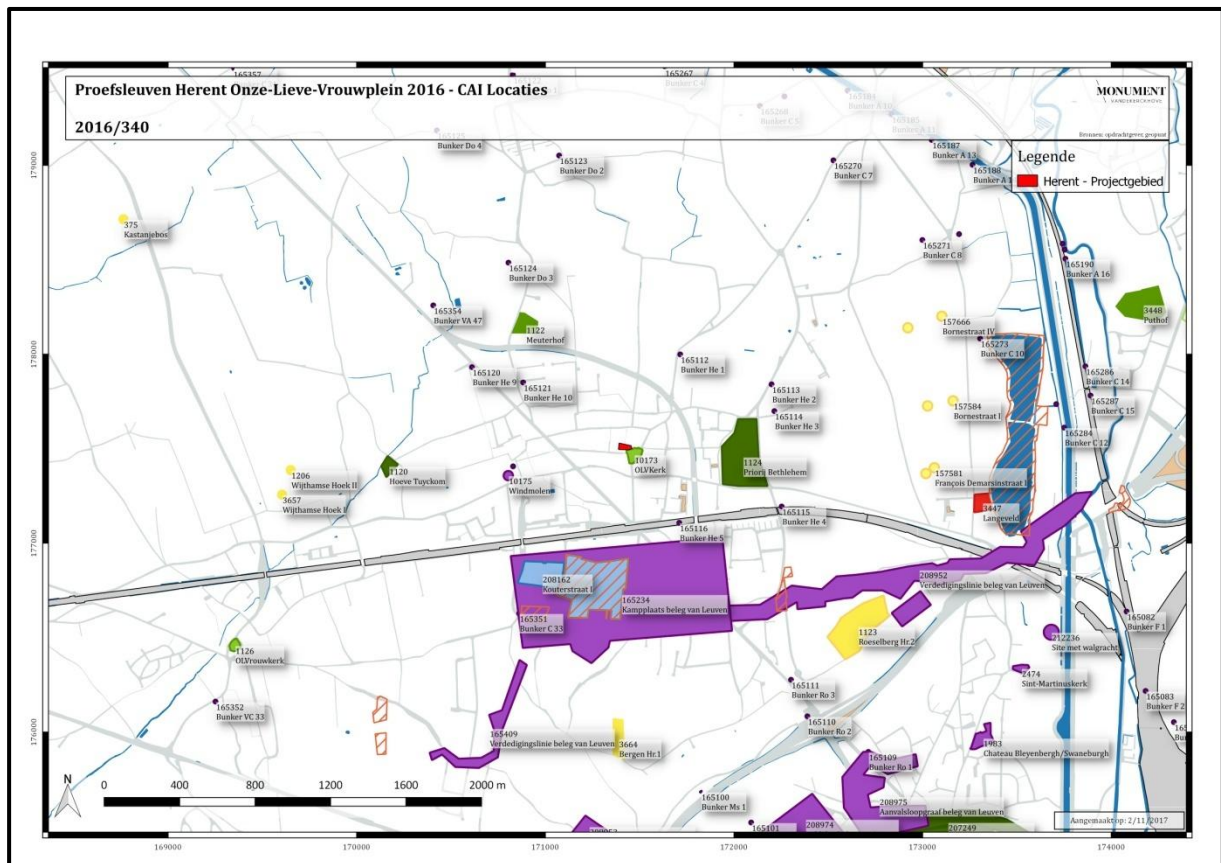
¹² PIOT 2003, p. 145 e.v.

¹³ De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.

prospecties met ingreep in de bodem uitgevoerd in 2014. Deze zone van Herent werd op basis van historische informatie aangeduid als kampplaats van de Verenigde Provinciën tijdens het Beleg van Leuven van 1653 (zie hoger). Het hoofdkamp van de troepen van de Prins van Oranje bevond zich hier (**CAI-locatie 165234**), de verdedigingslinie bevond zich in oostelijke en zuidwestelijke richting (**CAI-locaties 208952 en 165409**). De prospecties aan de Kouterstraat brachten vondsten aan het licht die met dit beleg in verband kunnen gebracht worden. Hiernaast werden ook resten uit de metaaltijden aangetroffen. Te Kouterstraat I (**CAI-locatie 208162**) werden haardkuilen aangesneden die kunnen geïnterpreteerd worden als haardvuren van een 17de-eeuwse kampplaats voor het Beleg van Leuven en kuilen met handgevormd aardewerk uit de metaaltijden. Bij de prospectie Kouterstraat Novus (**CAI-locatie 201950**) werden haardkuilen, kuilen en losse vondsten zoals musketkogels en munten aangetroffen die hypothetisch bij het kamp kunnen gehoord hebben, maar concrete aanwijzingen ontbraken hiervoor. Er werden twee clusters van sporen aangetroffen die vermoedelijk tot twee of meer gebouwen uit de metaaltijden behoren. De complexe bodemkundige situatie met colluvium en een verbruining van de bodem en sporen, maakte dat de sporen moeilijk zichtbaar waren en op verschillende dieptes werden aangetroffen. Bij de losse vondsten bevonden zich ook lithische artefacten en een laatmiddeleeuwse munt. Op het grondgebied van Herent, maar in deelgemeente Veltem-Beisem werden bij een opgraving midden-Romeinse sporen aangetroffen (**CAI-locatie 3098**). In de deelgemeente Herent werden naast de muntschat ook andere vondsten gemeld van Romeinse aanwezigheid (**CAI-locaties 1127 en 1449**)

De CAI vermeldt ook locaties die op basis van historische en cartografische bronnen als archeologisch interessant worden aangegeven. Dit betreft voor Herent de locatie van sites met walgracht, waarvan sommige al vermeld worden begin 14de eeuw (**CAI-locatie 1120, 1121**) en de locatie van de voormalige priorij van Betlehem ten oosten van de dorpskern (**CAI-locatie 1124**). Hiernaast zijn er op het grondgebied van Herent heel wat bunkers van de KW-linie uit 1939 terug te vinden.

In de buurgemeente Leuven werden archeologische sporen van in de steentijd tot in de nieuwste tijd aangetroffen, wat wijst op een lange bewoningsgeschiedenis in dit gebied.

Figuur 8: CAI-locaties in de buurt van Herent (© cai.onroerenderfgoed.be)

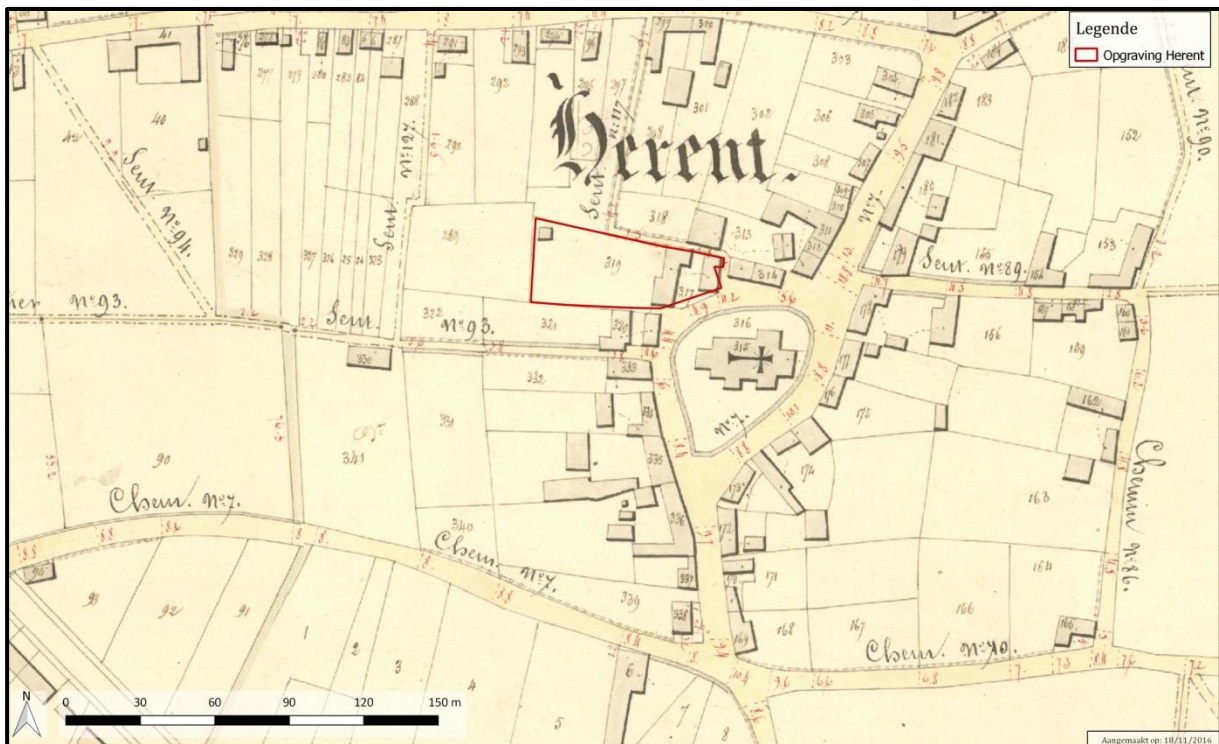
¹⁴ PIOT 2003, p. 486.

In 1665 werden de percelen ten noorden van de kerk opgemeten en afgebeeld. Op dit plan is binnen het projectgebied een woning, een weg en begroeiing afgebeeld (zie Figuur 9). Het is niet duidelijk of Herent ten noorden van de kerk altijd zo weinig bebouwd was of dat dit een gevolg was van de plunderingen voor 1665.

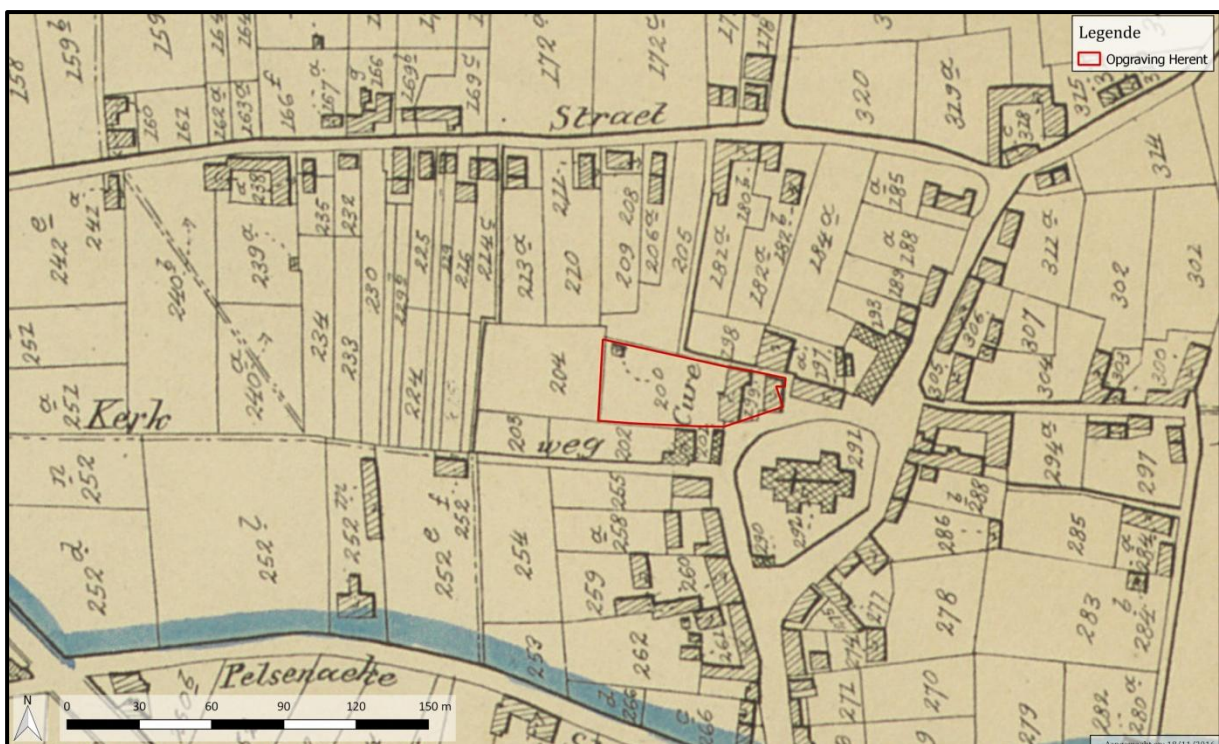
Op de kaart van Ferraris (1771-1778) staan verschillende gebouwen afgebeeld langsheen de straatzijde ten noorden van de kerk. Daarachter bevinden zich bomen, akkers en weiland (zie Figuur 10). Op de 19de-eeuwse kaarten zijn de huidige vier percelen slechts twee percelen met daarop twee gebouwen aan de straatzijde over de kerk en een klein gebouwtje in het noordwesten (zie Figuur 11 en Figuur 12). In de 20ste eeuw werden de huizen aan de kerk verbouwd of vervangen, verdween het kleine gebouw en kwam er een feestzaal langsheen de zuidelijke grens van het perceel. Deze gebouwen werden afgebroken in 2015 (zie Figuur 13).

Figuur 10: Kaart van Ferraris (1771-1778) met aanduiding van het projectgebied (© geopunt.be).

Figuur 11: Atlas der buurtwegen (1840) met aanduiding van het projectgebied (© geopunt.be).

Figuur 12: Poppkaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied (© geopunt.be).

Figuur 13: Luchtfoto uit 2015 met de feestzaal en bebouwing binnen het projectgebied (© geopunt.be).

4.2.2. Archeologische informatie

Van het projectgebied, het Onze-Lieve-Vrouwplein en de dorpskern van Herent is geen archeologische informatie voorhanden. Het doel van dit onderzoek is om dit hiaat aan informatie aan te vullen.

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

In het kader van de realisatie van een nieuwbouwproject met ondergrondse parking werd een prospectie met ingreep in de bodem geadviseerd. De methode van continue parallelle proefsleuven werd gehanteerd. Het doel van deze prospectie betreft een evaluatie van het plangebied, waarbij de bewaring van de bodem en eventuele archeologische resten geregistreerd en gewaardeerd worden.

5.1.1. Vraagstelling

Het archeologisch onderzoek is verricht volgens de Bijzondere Voorwaarden, opgesteld door Onroerend Erfgoed. Hierbij zijn de volgende onderzoeksvragen in acht genomen:¹⁵

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van de occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?

¹⁵ *Bijzondere Voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Herent, Onze-Lieve-Vrouwplein.*

- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:
 1. Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor het vervolgonderzoek?
 2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

5.1.2. Randvoorwaarden

De Bijzondere Voorwaarden¹⁶ gaven als richtlijn het graven van parallelle proefsleuven over het gehele terrein. In samenspraak met Onroerend Erfgoed werd beslist om te starten met een sleuf parallel en zo dicht mogelijk aan de zuidelijke perceelsgrens. Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen werden 3 proefsleuven aangelegd met een tussenafstand van circa 12m. Tussen de uitgebroken kelders werd een vierde sleuf aangelegd om een beeld te krijgen van de verstoring die deze uitbraak veroorzaakt heeft. De meest noordelijke sleuf werd uiteindelijk niet aangelegd tot in de meest oostelijke hoek van het terrein, omdat dit praktisch erg moeilijk was door een combinatie van de grote hoeveelheid grondverzet, het kleine terrein, de aanleg van een kijkvenster en de aanwezigheid van slechts één uitweg voor de kraan. Er werd beslist om deze laatste meters van de sleuf niet uit te graven, omdat het toen al duidelijk was dat omwille van de sporendichtheid een advies tot opgraving zou aanbevolen worden. Die paar extra meters sleuf zouden geen bijkomende informatie kunnen geven voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. De Bijzondere Voorwaarden gaven ook als richtlijn om de proefsleuven te onderzoeken met een metaaldetector. Omdat een detector op de dagen van de prospectie onverwacht niet beschikbaar was werd dit niet uitgevoerd. Dit dient zeker uitgevoerd te worden bij het aanbevolen vervolgonderzoek.

¹⁶ *Bijzondere Voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Herent, Onze-Lieve-Vrouwstraat.*

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

De nodige afspraken betreffende deze opdracht, waaronder de planning en praktische afspraken, zijn tijdens de startvergadering op 8 september 2016 gemaakt.

5.2.2. Veldwerk

Het plangebied is onderzocht door middel van vier sleuven (zie bijlage 1). Daarbij werd sleuf 1 west-oost aangelegd, zo dicht mogelijk bij de zuidelijke perceelsgrens (zie Figuur 14). Sleuf 2 en sleuf 3 werden parallel hieraan aangelegd met een tussenafstand van 12m vanaf het midden van de sleuven (zie Figuur 15 en Figuur 16). Sleuf 4 werd zuid-noord aangelegd tussen de uitgebroken kelders in het oosten van het terrein (zie Figuur 17). Er werd een kijkvenster aangelegd tussen sleuf 2 en sleuf 3 omdat hier een groot aantal sporen werd aangetroffen (zie Figuur 20).

Er werd machinaal afgegraven met een gladde kraanbak van 1,80m breed. Tijdens het afgraven zijn de profielen, de sporen en het vlak opgeschaafd met schop en truweel en vervolgens genummerd, digitaal gefotografeerd en gemarkeerd. De omvang van de sleuven, de hoogtes van het aanlegvlak, de sporen en de bodemprofielen zijn ingemeten met een GPS-meettoestel. Vondsten die bij het opschaven van het aangelegde vlak, de sporen of de profielen zijn aangetroffen, zijn onmiddellijk verzameld en van een vondstenkaart voorzien.

Sporen, vondsten en monsters werden met behulp van een iPad geregistreerd in een database met de projectcode HEON16 (**HE**rent **ON**ze-Lieve-Vrouwplein 2016) als referentie. De coupes van archeologische en natuurlijke sporen, alsook de bodemprofielen van de werkputten, zijn digitaal gefotografeerd. Bodemprofielen en coupes van archeologische sporen zijn vervolgens getekend op schaal 1:20 en beschreven in de database. De archeologische vondsten en monsters die tijdens het couperen of het leeghalen van de sporen zijn aangetroffen, zijn onmiddellijk verzameld en voorzien van een vondstenkaart.

Figuur 14: Zicht vanuit het oosten op sleuf 1.

Figuur 15: Zicht vanuit het oosten op sleuf 2 tijdens de aanleg van sleuf 3.

Figuur 16: Zicht vanuit het oosten op een deel van sleuf 3.

Figuur 17: Zicht vanuit het zuiden op sleuf 4.

5.2.3. Verwerking en rapportage

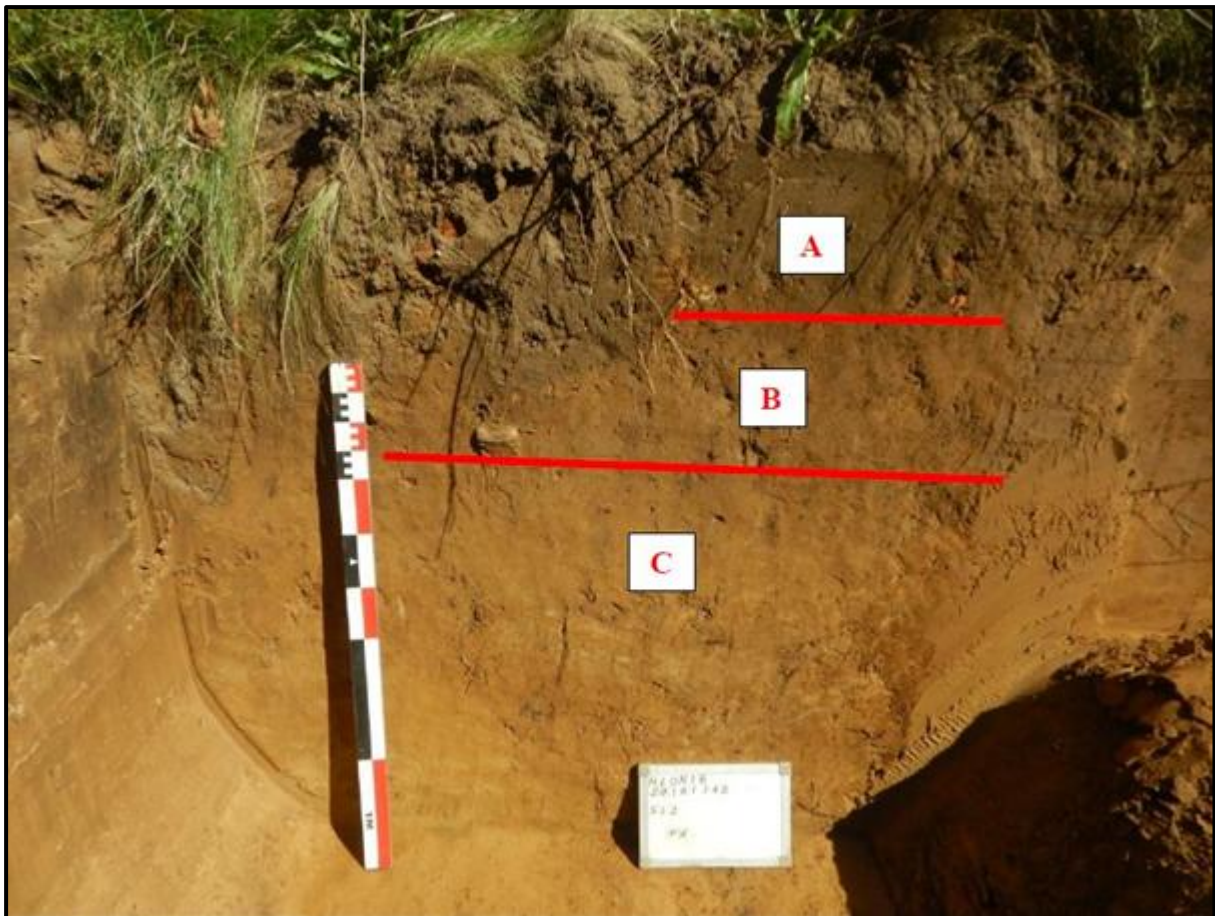
Na het veldwerk is gestart met de verwerking van alle informatie. De vondsten zijn gereinigd en gedetermineerd. Het opmetingsplan is tot afbeeldingen verwerkt met de programma's AutoCAD en Adobe Illustrator. Ten slotte is het rapport geschreven.

6. RESULTATEN

Voor de situering van de sleuven, profielen en sporen wordt verwezen naar de overzichtsplannen die achteraan dit rapport opgenomen zijn als bijlage.

6.1. Stratigrafie

In de profielen werd een A-horizont, een B-horizont en een C-horizont aangetroffen (zie Figuur 18). De humeus lemige A-horizont of voormalige ploeglaag bevindt zich bovenaan de profielen. De B-horizont is geliger bruin, maar is nog sterk gebioturbeerd. Hierin bevinden zich door de bioturbatie en aanrijdings- en uitlogingsprocessen nog spikkels houtskool en baksteen. De laag hieronder is een gelig bruine lemige C-horizont. Het vlak werd aangelegd onder de B-horizont, ook al waren een aantal sporen in profiel al zichtbaar onder de A-horizont. In vlak werden ze wel pas duidelijk onder de B-horizont.

Figuur 18: Foto van Profiel 4 in het uiterste westen van de site. Foto genomen vanuit het zuiden.

De profielen werden enkel aangelegd in het westen van het terrein (zie bijlage 1). Op de rest van het terrein was het door de sporendichtheid onmogelijk om een profiel te zetten dat diep genoeg in de C-horizont ging zonder andere sporen te verstoren. Op heel wat plaatsen ontbraken A- en/of B-horizont. Het ontbreken van A- en/of B-horizont wordt verklaard door de grote antropogene invloed op het terrein. Een deel van het terrein was bebouwd en de bebouwing werd verwijderd. De bebouwing van het terrein, het verwijderen van de bebouwing en recente afvalkuilen hebben een groot deel van de bovenste horizonten verwijderd. De bodemopbouw was in grote mate intact in het uiterste westen van de site, waar recent een tuin gelegen was. Hoe meer richting oosten, hoe meer de A- en/of B-horizont ontbraken.

6.2. Grondsporen

6.2.1. Algemeen

In de onverstoorde bodem werd een groot aantal grondsporen aangetroffen (zie Figuur 20 en bijlage 2). Het gaat in totaal om 66 sporen: een gracht, een greppel en diverse kuilen en paalsporen. De meeste sporen werden aangesneden in het vlak op circa +27,90m TAW. Het archeologisch vlak bevond zich tussen 80cm en 100cm onder het huidige maaiveld. Als het vlak te onduidelijk was of teveel recente verstoringen bevatte werd plaatselijk dieper gegaan.

Op basis van het aangetroffen aardewerk en het hoge aantal sporen op een kleine oppervlakte is duidelijk dat het om sporen uit verschillende fasen/periodes gaat (zie Figuur 21). Dit werd ook bevestigd in de stratigrafie. Zo doorsneed S23 een ouder spoor met diffuse aflijning: S155 (zie Figuur 19). Op basis van de aard van de vulling, het materiaal in de vulling en de aflijning werd getracht een eerste voorzichtig onderscheid te maken tussen vermoedelijk volmiddeleeuwse sporen en sporen uit de late middeleeuwen of nieuwe tijd (zie bijlage 2).

Figuur 19: Foto van S23 met daaronder een ouder paalspoor S155. Rechts op de foto is nog een deel van kuil S144 zichtbaar.

Figuur 20: Foto vanuit het oosten van het groot aantal sporen in het kijkvenster.

Figuur 21: Foto vanuit het zuiden op een cluster van sporen met oversnijdingen in het kijkvenster.

Figuur 22: Greppel S43.

6.2.2. Volmiddeleeuwse sporen

Het opvallendste spoor dat gedateerd kan worden in de volle middeleeuwen betreft een gracht met donkerbruine vulling (zie Figuur 23). Deze gracht, S59, werd schuin aangesneden en in vlak opgemeten op +27,55m TAW. In profiel werd duidelijk dat deze gracht al circa 20cm hoger bewaard was, maar dit was bij het afgraven te onduidelijk. Bij het opschaven van de gracht werden enkele vondsten gedaan. Het gaat om aardewerk en een metaalslak.

Ook in volgende sporen werd volmiddeleeuws materiaal aangetroffen: S45, S53, S69, S79, S111 en S107 (zie bijlage 2 en Figuur 26 en Figuur 27). Het gaat om kuilen en paalsporen van diverse afmetingen. S45 was een grote kuil die gecoupeerd werd (zie Figuur 24 en Figuur 25).

Figuur 23: Zicht vanuit het oosten op de gracht S59.

Figuur 24: S45 in vlak.

Figuur 25: S45 in coupe.

Figuur 26: S53 in vlak.

Figuur 27: S79 in vlak.

Andere sporen werden op basis van hun diffuse aflijning en vage of sterk gebioturbeerde vulling eveneens in deze periode geplaatst. Het gaat om gecoupeerde sporen S155 (zie Figuur 19), S67, S95 en S113 en sporen S19, S35 en S135 die botmateriaal bevatten. S95 en S67 waren twee sporen die in vlak werden aangeduid als paalsporen (zie Figuur 28). In coupe gaat het om een ondiep bewaard paalspoor, S67, en een vermoedelijk natuurlijk spoor, S95 (zie Figuur 29). S113 daarentegen was erg diep bewaard. De bovenste vulling van dit paalspoor bevatte verbrande leem en houtskool, terwijl de onderste vulling vooral versmeten moederbodem bevatte en moeilijk zichtbaar was (zie Figuur 30 en Figuur 31). De sporen S19 en S35 bevatten botmateriaal, waarbij door de vlakke ligging van het botmateriaal in eerste instantie vermoed werd dat het bot nog in verband lag (zie Figuur 32 en Figuur 33). Bij coupe van S35 werd duidelijk dat het botmateriaal erg broos was en vermoedelijk niet meer in verband lag (zie Figuur 34).

Figuur 28: Sporen S67 en 95 in vlak.

Figuur 29: Sporen S95 en S67 in coupe.

Figuur 30: S113 met diffuse aflijning in vlak.

Figuur 31: S113 in coupe: het paalspoor is moeilijk zichtbaar.

Figuur 32: Kuil met botmateriaal S19.

Figuur 33: Kuil met botmateriaal S35 in vlak.

Figuur 34: S35 in noord-zuid coupe. Centraal is een concentratie broos botmateriaal zichtbaar.

6.2.3. Sporen uit de late middeleeuwen en/of nieuwe tijd

S23, S29, S33, S65 en S144 konden op basis van het aangetroffen aardwerk in de late middeleeuwen of nieuwe tijd geplaatst worden (zie bijlage 2). S23 en S144 werden gecoupeerd. In S144 werden kleine fragmenten faience aangetroffen, wat het spoor in de nieuwe tijd (of jonger) plaatst (zie Figuur 35). In S23 werden wandfragmenten rood geglaazuurd aardewerk aangetroffen. Onder S144 en S23 zat een ander ouder spoor (zie Figuur 19).

S15 kon op basis van de scherpe aflijning ook in deze periode gesitueerd worden. Het spoor werd gecoupeerd en had onderaan een vulling met veel verbrande leem (zie Figuur 36).

Figuur 35: Coupe op S144.

Figuur 36: S15 in coupe. Onderaan de laag met verbrande leem.

7. VONDSTEN

Tijdens de aanleg van het vlak werden verschillende vondsten uit de verschillende lagen verzameld: het gaat om aardewerk, botmateriaal en metaal.

7.1. Aardewerk

7.1.1. *Volmiddeleeuwse sporen*

In een aantal sporen werd volmiddeleeuws aardewerk aangetroffen. In gracht S59 gaat het om inventarisnummers (INR.) 1, 2 en 4: dit zijn een wandfragment grijs aardewerk met zandverschraling, een ongedetermineerde rand grijs aardewerk met zandverschraling en een rand Maaslands witbakkend aardewerk (zie Figuur 37 en Figuur 38). De witbakkende rand is vermoedelijk van een pot met bandoor en kan gedateerd worden in de 11de -12de eeuw. In S112 werd grijs aardewerk met verschillende baksels aangetroffen (INR. 5), waaronder een wand met fijne zandverschraling, een andere wand met grove zandverschraling, en een grijs randje. Hiernaast werd ook een brok met lichtgrijs zacht baksel aangetroffen. In S121 werd een scherf grijs aardewerk met zandverschraling aangetroffen (INR. 9). In S69 werden 2 wandfragmenten grijs aardewerk aangetroffen: de verschraling bestond uit fijn zand en grof zand (INR. 11). Al de scherven grijs aardewerk met de zandverschraling kunnen geïnterpreteerd worden als “gedraaid grof grijs aardewerk” en worden daarmee grosso modo in de periode 1000-1300 geplaatst.¹⁷

In S53 en S79 werd een wandscherfje Maaslands witbakkend aardewerk aangetroffen (INR. 13, 14). In S79 werd ook een randje proto-steengoed van Brunsum-Schinveld aangetroffen (zie Figuur 39). Dit kan gedateerd worden in het laatste kwart van de 13de eeuw (INR. 14).

In S45 en S108 werd steengoed met bruinig-paarse engobe aangetroffen, wat gedateerd kan worden in de eerste helft van de 14de eeuw (INR. 7, 16).

¹⁷ DE GROOTE 2014, p. 105.

Figuur 37: INR. 1: Maaslands witbakkend aardewerk uit gracht S59.

Figuur 38: INR. 4: detail van randje grijs aardewerk uit gracht S59.

Figuur 39: INR. 14: randfragment proto-steengoed en wandfragment Maaslands witbakkend aardewerk.

7.1.2. Sporen uit de late middeleeuwen en/of nieuwe tijd

In volgende sporen werd aardewerk aangetroffen uit de late middeleeuwen en/of nieuwe tijd: S23, S29, S33, S65 en S144. In S65 (INR. 8) werden een rand van een kom en een pootje van een grape in rood geglaazuurd aardewerk aangetroffen. Daarnaast werd ook een randscherfje van een kom in witbakkend aardewerk met een groen glazuur aangetroffen (zie Figuur 40). Grapes komen in grote aantallen voor vanaf de 14de eeuw. In S33 (INR. 10) en S23 (INR. 17) werden fragmentjes rood geglaazuurd aardewerk aangetroffen, wat de sporen in de late middeleeuwen of latere periodes plaatst. Ook in S29 (INR. 19) werden fragmenten rood geglaazuurd aardewerk aangetroffen. Er werd ook een bloempot in rood aardewerk gerecupereerd. Het rood geglaazuurd aardewerk wijst ook hier op een datering vanaf de late middeleeuwen. In S144 (INR. 18) werden twee zeer kleine wandscherfjes faïence en een zware rood geglaazuurde rand aangetroffen. De aanwezigheid van faïence (vanaf de 17de eeuw) en de zware rood geglaazuurde vorm wijzen op een datering in de nieuwe tijd of later.

Figuur 40: INR. 8: pootje van een grape, twee randjes van kommen en een oor.

7.2. Bot

Drie sporen bevatten dierlijk botmateriaal: S19, S35 en S135. Bij spoor S19 en S35 leek de vlakke positie van de beenderen erop te wijzen dat het botmateriaal nog in verband zat (zie Figuur 32 en Figuur 33). Bij verdiepen en couperen van S35 werd duidelijk dat het botmateriaal zo broos en vergruisd was dat het moeilijk zichtbaar was of het bot zich nog in verband bevond (zie Figuur 34), maar waarschijnlijk gaat het om los botmateriaal. Van het gruis dat tijdens het couperen werd ingezameld bleven slechts vier broze fragmenten over die stevig genoeg waren om niet bij gruis in te delen (zie Figuur 41). In S135 werd de kaak van een varken aangetroffen (zie Figuur 42). Voor de zekerheid werden de sporen met botmateriaal (S19, S35 en S135) afgedekt om ze voorlopig te beschermen.

Figuur 41: INR. 20: fragmentair, broos dierlijk botmateriaal uit S35.

Figuur 42: INR. 21: kaak van een varken.

7.3. Metaal

In sporen S59, S63 en S87 werden in totaal 4 metaalslakken gevonden. In S59 en S87 werd telkens 1 slak aangetroffen; in S63 (INR. 15) werden er twee aangetroffen (zie Figuur 43). De metaalslakken zagen er alle vier erg verschillend uit.

Figuur 43: INR. 15: metaalslakken.

8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

De archeologische prospectie aan het Onze-Lieve-Vrouwplein te Herent bracht 66 grondsporen aan het licht. Een volmiddeleeuwse gracht en volmiddeleeuwse paalsporen en kuilen wijzen op de aanwezigheid van een volmiddeleeuwse nederzetting op de site. Er werden ook sporen uit de late middeleeuwen en/of nieuwe tijd aangetroffen. De beantwoording van de onderzoeksvragen, opgesteld in de Bijzondere Voorwaarden,¹⁸ wordt geformuleerd als volgt:

- *Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?*

In de profielen werd een A-horizont, een B-horizont en een C-horizont aangetroffen. De humeus lemige A-horizont of voormalige ploeglaag bevindt zich bovenaan de profielen. De B-horizont is geler bruin, maar is nog sterk gebioturbeerd. Hierin bevinden zich door de bioturbatie en aanrijdings- en uitlogingsprocessen nog spikkels houtskool en baksteen. De laag hieronder is een gelig bruine lemige C-horizont. Het vlak werd aangelegd onder de B-horizont. Ook al waren een aantal sporen in profiel al zichtbaar onder de A-horizont, in vlak werden ze pas duidelijk onder de B. De profielen werden enkel aangelegd in het westen van het terrein. Op de rest van het terrein was het door de grote sporendichtheid onmogelijk om een profiel te zetten dat diep genoeg in de C-horizont ging zonder andere sporen te verstoren. Op heel wat plaatsen ontbraken A- en/of B-horizont.

- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?*

Het ontbreken van A- en/of B-horizont wordt verklaard door de grote antropogene invloed op het terrein. Een deel van het terrein was bebouwd en de bebouwing werd verwijderd. De bebouwing van het terrein, het verwijderen van de bebouwing en recente afvalkuilen hebben een groot deel van de bovenste horizonten verwijderd.

- *Zijn er tekenen van erosie?*

Nee.

¹⁸ *Bijzondere Voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Herent, Onze-Lieve-Vrouwplein.*

- *In hoeverre is de bodemopbouw intact?*

De bodemopbouw was in grote mate intact in het uiterste westen van de site, waar recent een tuin gelegen was. Hoe meer richting het oosten, hoe meer de A-en/of B-horizont ontbraken.

- *Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?*

Nee.

- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving. Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*

Ja, er zijn sporen aanwezig. Enkele hiervan zijn vermoedelijk natuurlijk (S35, S77, S95). De andere sporen zijn antropogeen. Het gaat om een gracht, een greppel en kuilen en paalsporen. De bewaringstoestand van de sporen is goed. Enkele kuilen bevatten botmateriaal met een slechte bewaringstoestand. Om de kuilen met dit botmateriaal te beschermen werd er plastic over gelegd, die werd bedekt met grond.

- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

Ook al zijn een groot deel van de sporen duidelijk paalsporen en werd er een kijkvenster aangelegd, toch kon er geen structuur vastgesteld worden op het terrein of op plan. Doordat de paalsporen zich zo dicht bij elkaar bevinden en verschillende vullingen en vormen hebben is wel zeker dat het om meerdere structuren gaat. Het vondstmateriaal dateert uit de volle middeleeuwen, de late middeleeuwen en de nieuwe tijd en maakt duidelijk dat het hier om een site gaat die lang in gebruik is geweest doorheen verschillende periodes. Stratigrafisch werd vastgesteld dat sommige kuilen andere doorsnijden, wat ook aangeeft dat het hier om verschillende fasen gaat.

- *Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van de occupatie? Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?*

De aangetroffen volmiddeleeuwse paalsporen wijzen er op dat zich verspreid over de gehele site, een deel van een volmiddeleeuwse nederzetting bevindt. De volmiddeleeuwse gracht aan de rand van de site duidt op enige inrichting van deze nederzetting.

- *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?*

Nee.

- *Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?*

Volgens de onderzoeksbalans van Onroerend Erfgoed zijn er nog niet veel oude dorpskernen in Vlaams-Brabant onderzocht. Archeologisch onderzoek in de nabijgelegen stadskern van Leuven geeft wel een duidelijke bewoning aan in de volle middeleeuwen. Voor de dichtere omgeving zijn er geen archeologische linken of parallellen te vinden.

- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*

De gehele site wordt gezien als een archeologische vindplaats van een nederzetting die doorliep van de volle middeleeuwen tot nu, op basis van het groot aantal (paal)kuilen en het aangetroffen materiaal. Een verdere afbakening naar functie is, ondanks de aangetroffen metaalslakken, nog niet mogelijk. Hiervoor is verder onderzoek nodig.

- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*

De bewaringstoestand van de grondsporen is goed. Een deel van de sporen was in coupe 10cm diep bewaard, maar in profiel was duidelijk dat ze hoger bewaard zijn. Andere sporen waren tot meer dan 60cm bewaard in coupe. Er wordt een goede bewaringstoestand verwacht van de sporen, indien het vlak op sommige plaatsen iets hoger wordt aangelegd dan in de proefsleuven.

- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*

De vindplaats heeft een grote waarde omdat ze een licht kan werpen op de ontwikkeling van Herent specifiek en de ontwikkeling van dorpskernen in Vlaams-Brabant in het algemeen. Over beide onderwerpen is volgens de Onderzoeksbalans van Onroerend Erfgoed nog niet veel geweten.

- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*

Aangezien de volledige site als archeologische vindplaats aanzien wordt en de geplande ontwikkeling een ondergrondse parking onder de volledige site voorziet, zal de impact nefast zijn en wordt de archeologische vindplaats bedreigd. *In situ* bewaring is daarom onmogelijk.

- *Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:*

1. *Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor het vervolgonderzoek?*

De afbakening van de geadviseerde zone voor vervolgonderzoek omvat de volledige site (zie plan in bijlage 1). De diepte van de zone voor vervolgonderzoek wordt bepaald door de diepte van de archeologische sporen. Gezien op voorhand niet duidelijk is welke maximale diepte de aanwezige sporen kunnen hebben, kan enkel meegegeven worden dat de diepst gecoupeerde sporen uit het vooronderzoek tot ca. 1,60m onder het maaiveld gingen.

2. *Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?*

Bij een vervolgonderzoek verdienen volgende aspecten bijzondere aandacht:

- De aangelegde sleuven en kijkvenster liggen nu nog open. Het is belangrijk dat de kraan niet over het vlak rijdt bij het aanleggen van de rest van het terrein. De kraan zal een deeltje van de sleuf terug moeten dichten op een plek zonder sporen (of met recente verstoringen) om het resterende terrein te kunnen opgraven.

- De afgegraven grond dient afgevoerd te worden teneinde de werken vlot te laten verlopen.
 - Op basis van de profielen werd duidelijk dat de sleuven op sommige plaatsen te diep werden aangelegd. Bij het vervolgonderzoek dient erop gelet te worden dat het vlak zo hoog mogelijk wordt aangelegd, maar er toch een duidelijke zichtbaarheid van de sporen is. Vooral bij het vrijleggen van de gracht is dit belangrijk om de gracht op haar breedst te kunnen registreren.
 - Sommige sporen kunnen diep bewaard zijn. Het is daarom belangrijk om ook de locatie van de uitgebroken kelders mee te nemen in het onderzoek. Hieronder kunnen zich nog sporen bevinden.
 - Tijdens het schaven werden vier metaalslakken aangetroffen in de kuilen. Tijdens het vervolgonderzoek is het belangrijk dat alle slakken worden ingezameld, omdat deze een licht kunnen werpen op de functie van eventuele sporen of structuren.
- *Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?*
- Zijn er sporen terug te vinden die gelinkt kunnen worden aan de vroegste, 9de-eeuwse geschiedenis van Herent?
 - Welke structuren kunnen herkend worden en wanneer kunnen deze gedateerd worden?
 - Hoe was de nederzetting ingericht en hoe evolueerde deze in de tijd?
 - Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden?
- *Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?*

Voor de datering van de structuren kan, bij gebrek aan ander dateerbaar materiaal, C14-datering nodig zijn. Om een betrouwbare datering te hebben zijn er ideaal 3 C14-stalen per te dateren context. Gezien de resultaten duidelijk maken dat er op de site meerdere fases aanwezig zijn doorheen de tijd, moet men rekening houden met ca. 12 C14-dateringen in vermoedelijke hoeveelheid.

Indien hiertoe nuttige en geschikte contexten voorhanden zijn (vb. de aangetroffen middeleeuwse gracht) is het nuttig om het toenmalige landschap te

reconstrueren doorheen de tijd, en dit aan de hand van pollenstalen en macrorestenonderzoek. Hier wordt voorgesteld ca. 6 pollenstalen en 6 macroresten in vermoedelijke hoeveelheid in rekening te brengen. Het is pas nuttig deze ook uit te voeren indien de te onderzoeken context eveneens kan gedateerd worden via C14-analyse.

Archeozoologisch onderzoek wordt niet direct voorgesteld op basis van de slechte bewaring van het aangetroffen botmateriaal.

Daarnaast wordt voorgesteld een bepaalde som te voorzien voor onvoorziene conservatie of bepaalde onverwachte natuurwetenschappelijke onderzoeken.

9. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

De aanwezigheid van een archeologische vindplaats over het volledige terrein en de geplande werken die deze vindplaats bedreigen resulteren in de aanbeveling van een opgraving van het volledige terrein.

Bovenstaande aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor het agentschap Onroerend Erfgoed, dat uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

10. SYNTHESE

In het kader van de realisatie van een nieuwbouwproject met ondergrondse parking aan het Onze-Lieve-Vrouwplein te Herent voerde een archeologisch team van *Monument Vandekerckhove nv* op 12 en 13 september 2016 een prospectie met ingreep in de bodem uit op het terrein. Het doel van deze prospectie betreft een evaluatie van het plangebied, waarbij de bewaring van de bodem en de eventuele archeologische resten, die door de geplande bouwwerken zouden verstoord worden, worden geregistreerd en gewaardeerd. Het plangebied met een oppervlakte van ongeveer 2130m² is onderzocht door middel van 4 sleuven en een kijkvenster, samen goed voor een oppervlakte van 310m².

Tijdens dit vooronderzoek werd een archeologische site aangetroffen. Er werden 66 sporen geregistreerd, waaronder een gracht, paalsporen en kuilen van verschillende afmetingen. De gracht in combinatie met andere grondsporen behoren vermoedelijk toe aan een volmiddeleeuwse nederzetting. Het hoge aantal sporen en verschillende oversnijdingen tonen aan dat het hier om een site van verschillende fasen en/of periodes gaat.

Aangezien een archeologische site werd aangetroffen tijdens de prospectie met ingreep in de bodem, wordt een vervolgonderzoek door middel van een opgraving aanbevolen voor het volledige terrein. Deze aanbeveling heeft geen bindende kracht maar dient als advies voor de bevoegde overheid, die het beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

11. LITERATUUR

- **Uitgegeven bronnen**

- BORREMANS R. & WAGINAIRE R. 1966, *La ceramique Andenne. Recherches de 1956-1965*, Rotterdam.
- DE GROOTE K. 2014, *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw)*, *Relicta Monografieën I*, Brussel.
- GOOSSENS E., GULLENTOPS F. & VANDENBERGHE N. 2007, *Toelichting bij de quartairgeologische kaart. Kaartblad 32 Leuven*, Brussel.
- PIOT M. 2003, *Geschiedenis van Herent. Van prehistorie tot 21ste eeuw*, Herent.

- **Onuitgegeven bronnen**

- Bijzondere Voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Herent, Onze-Lieve-Vrouwplein.

- **Internetbronnen**

- *Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen*
<http://www.dov.vlaanderen.be>
<http://www.geopunt.be/kaart>
- *Onroerend Erfgoed*
<http://inventaris.onroenderfgoed.be>
<http://cai.onroenderfgoed.be>

12. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Situeringsplan sleuven en profielen
- Bijlage 2: Sporen- en faseringsplan
- Bijlage 3: CAI-locaties
- Digitale drager met dit rapport, bijlagen en overzichtsplan

De database met foto's, tekeningen, sporenlijsten en inventarislijsten is te raadplegen via: <https://apps.monument.be/web/archeologie>. Bij vragen hieromtrent, neem contact via info@monument.be.

Proefsleuven Herent Onze-Lieve-Vrouwplein 2016 - Proefsleuvenplan

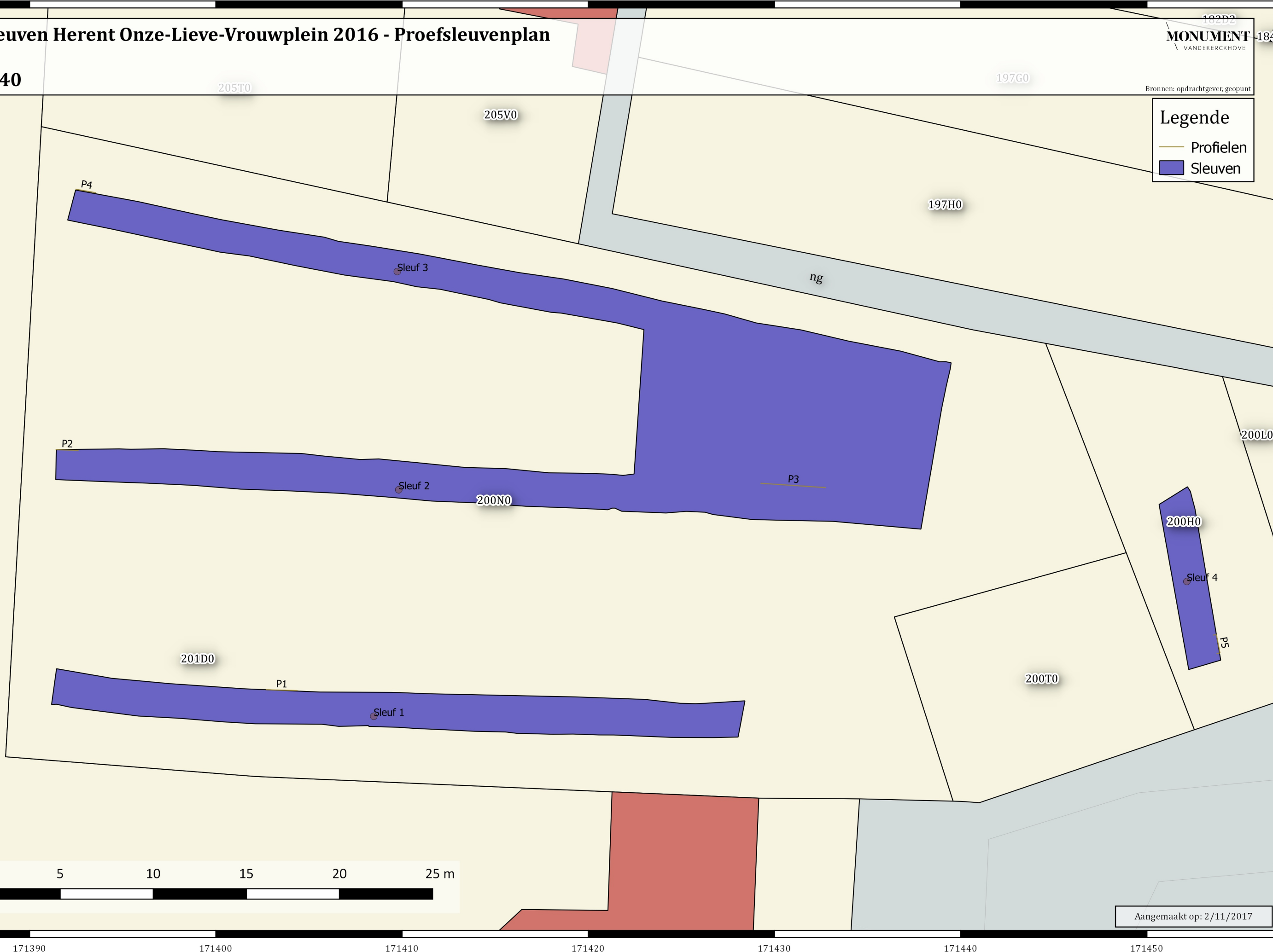
2016/340

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

- Profielen
- Sleuven

0 5 10 15 20 25 m

Aangemaakt op: 2/11/2017

Prospectie Herent Onze-Lieve-Vrouwplein : Sporen- en faseringskaart

2016/340

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE
184B0

Bronnen: Monument Vandekerckhove, opdrachtgever, geopunt

Legende

- Volmiddeleeuwse sporen
- Sporen met botmateriaal
- Sporen late Middeleeuwen of nieuwe tijden
- Verstoringen
- Interfaces Vlak 1

177530

177520

177510

177500

177490

0 6 12 18 24 30 m

171390

171400

171410

171420

171430

171440

171450

171460

Aangemaakt op: 14/10/2016

Proefsleuven Herent Onze-Lieve-Vrouwplein 2016 - CAI Locaties

2016/340

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

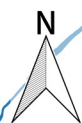
Herent - Projectgebied

179000

178000

177000

176000

0 400 800 1200 1600 2000 m

169000

170000

171000

172000

173000

174000

Aangemaakt op: 2/11/2017

375
Kastanjebos

1206
Wijthamse Hoek II
3657
Wijthamse Hoek I

1126
OLVrouwkerk

165352
Bunker VC 33

1120
Hoeve Tuyckom

165354
Bunker VA 47

165124
Bunker Do 3

165123
Bunker Do 2

165125
Bunker Do 4

1122
Meuterhof

165120
Bunker He 9

165121
Bunker He 10

10175
Windmolen

10173
OLVKerk

165112
Bunker He 1

165113
Bunker He 2

165114
Bunker He 3

1124
Priorij Bethlehem

165115
Bunker He 4

165116
Bunker He 5

208162
Kouterstraat I

165234
Kampplaats beleg van Leuven

165351
Bunker C 33

165409
Verdedigingslinie beleg van Leuven

3664
Bergen Hr.1

165111
Bunker Ro 3

165110
Bunker Ro 2

165100
Bunker Ms 1

165101

208974

165109
Bunker Ro 1

208975
Aanvalsliepgraaf beleg van Leuven

207249

1983
Chateau Bleyenbergh/Swaneburgh

2474
Sint-Martinuskerk

212236
Site met walgracht

165082
Bunker F 1

165083
Bunker F 2

157583
François Demarsinstraat II

157584
Bornestraat I

157666
Bornestraat IV

165273
Bunker C 10

165284
Bunker C 12

165287
Bunker C 15

165286
Bunker C 14

165190
Bunker A 16

165187
Bunker A 13

165188
Bunker A 1

165185
Bunker A 11

165270
Bunker C 7

165268
Bunker C 5

165267
Bunker C 4

165122

165357